

Т. Ю. Білоус,
асистент кафедри образотворчого та
декоративно-прикладного мистецтва і
реставрації творів мистецтва;
Кам'янець-Подільський національний
університет імені Івана Огієнка

ВПРОВАДЖЕННЯ ОСНОВ УКРАЇНСЬКОГО ПИСАНКАРСТВА У ПРОЦЕС ВИКОНАННЯ КЛАПТИКОВИХ КОМПОЗИЦІЙ

Матеріал статті подає українську писанку як джерело орнаментальних мотивів для технік клаптикового шиття.

Ключові слова: писанкарство, печворк, квілт, квілтинг.

Постановка проблеми. Найголовніша гордість кожного народу – народне мистецтво. З покоління в покоління передають умільці свої знання та вміння молоді, дітям, зберігаючи усі таємниці що дійшли до нас з глибини віків. Кожна нація за всю історію свого існування створила щось своє неповторне і незрівнянне. Так, у японців – це нецке, у росіян – матрьонка, у швейцарців – вироби з соломки, а в українців є таке диво, як писанка – унікальний витвір народного декоративно-прикладного мистецтва, в якому яскраво відобразились усі сторони життя народу: історія, ужитковість, звичаї, вірування, естетичні уявлення, поетичне бачення, мрії про довершеність життя. Писанкарство вважається одним із найцікавіших різновидів українського розпису. “В усьому народному мистецтві немає такого предмета, який би конденсував у собі стільки образно-символічного змісту, як писанка” [5, с. 9].

Завдяки багатьом обставинам у період сьогодення мистецтво писанкарства відроджується та поширюється не лише в Україні, а й в інших країнах світу: Польщі, Німеччині, Канаді, Бразилії та ін. Мотиви писанок переймають не тільки професійні художники, а й творчі люди інших професій, наприклад, швейних.

Дана стаття має **на меті** показати можливість і доцільність використання мотивів писанкарства в декоративному мистецтві народів світу (зокрема печворку).

Виклад основного матеріалу. “Печворк” у перекладі на українську мову означає “клаптикова робота”. Назва походить від англійського patch-латка (шматок матерії, клаптик) та work-робота. Шиття в техніці “печворк” – це народне прикладне мистецтво, яке має багатовікову традицію й сьогодні займає почесне місце серед декоративно-прикладних видів у мистецтві багатьох народів світу [1, с. 4].

У кожній країні є своя назва цього виду творчості: в Англії – “печворк” (поєднання, зшивання клаптів), у США – “квілт” (від quilt – стьобана ковдра). В українській мові зустрічається й більш збірна назва – “клаптикове гаптування”.

Декоративні вироби із зшитих клаптиків тканини у тому чи іншому вигляді здавна зустрічаються в культурі багатьох народів, але сьогодні вони набувають нового, сучасного втілення. Перша хвиля повернення до “печворку” охопила Америку, а згодом, інші країни на початку 80-х років минулого століття. Тепер ним захоплюються мільйони лю-

дей в усьому світі. У багатьох країнах відбуваються фестивалі, конкурси, виставки, присвячені цьому виду народної творчості.

Автори, що працюють в техніці клаптикової мозаїки, будують композиції переважно на основі різнокольорових елементів прямолінійної форми. Саме ця особливість дозволяє порівнювати твори, виконані в техніці клаптикового шиття, з живописними полотнами художників-авангардистів початку ХХ століття, які використовували у своїх полотнах близькі прийоми формотворення. Відмінність полягає в тому, що художники використовували для виконання своїх композицій, як правило, однотонні елементи, у той час як клаптики тканини вже самі по собі мають складний малюнок.

На сьогодні майстри клаптикового шиття ускладнюють композиції криволінійними формами, реальними образами, використанням вишивки, введенням додаткових елементів, які дозволяють створювати надзвичайно цікаві твори. Мистецтво клаптикового шиття можна порівняти з живописом, а найяскравішим твором мініатюрного живопису є українська писанка. Майстри України створили безліч мініатюр, які переконливо свідчать про високий мистецький хист народу, про його любов до краси. “Писанка – це не предмет повсякденного побуту, а передусім, твір мистецтва!” [6, с. 7].

Серед найвідоміших писанкарів Оксана Білоус, Зоя Шашук (Київ), Андрій Пушкарьов (Дніпропетровськ), Алла Овчаренко (Харків), Тетяна Коновал (Свердловськ), Тетяна Осадця (США), які, зберігаючи традиції й культуру нашого народу, намагаються донести їх наступним поколінням.

Писанка, як одне з найбагатших джерел орнаментальних композицій, не випадково привертає до себе увагу художників-професіоналів та митців інших напрямків декоративно-прикладного мистецтва. Досить згадати, що видатна українська художниця О. Кульчицька, відома як графік, і як майстер декоративного мистецтва, звернувшись до писанкових орнаментальних композицій, створила чимало зразків килимів, а також розробила серію ескізів для книжкової графіки і різьблення по дереву.

Ці ж самі писанкові орнаменти набудуть нового звучання у тканинних виробках з використанням різноманітних клаптиків за допомогою голки та ниток. Але варто нагадати, щоб писанка мала силу талісмана, її треба декорувати певними знаками. Сергій Кульжинський якось писав, що “взори на писанці – це не просто орнаменти для прикрашання яєць. Ці взори – чарівні знаки, це – доісторичні пам’ятки, які передавались з року в рік” [2, с. 9]. До цих знаків належать солярні знаки – “розети”, які ще називають “ружі”, це – “спіраль”, яка разом з ружею символізує сонце. Є одна спіраль, дві (“баранячі рожки”), три (“трикварт”), чотири (“свастика”), п’ять і більше – “павучок”. До популярних традиційних мотивів розпису писанок належить образ Великої Богині (жінки-праматері), зображення “сосонки” (символ вічнозеленої рослини, що плететься по землі, або “небесного змія”, що запліднював яйце). Серед геометричних орнаментів найпопулярнішим є своєрідний елемент у вигляді хвилеподібної смуги – “безконечник” (український меандр) [5, с. 20-28]. Зустрічаються знаки птиць, оленів, коників, тощо. Саме використання в печворкових композиціях традиційних писанкових символів дасть змогу зберегти історію українського декоративного розпису та через зацікавленість клаптиковим мистецтвом залучити до її вивчення все більше охочих, а технологія вико-

нання клаптикових композицій дасть змогу поєднати традиційну писанку з нетрадиційною, печворковою.

Технологічний процес виготовлення клаптикових композицій передбачає врахування таких моментів: забезпечення відповідними матеріалами та інструментами; обладнання робочого місця; унаочнення та алгоритмізація процесу.

Клаптикова техніка вимагає від художника прекрасного володіння кольором, естетичного смаку, творчого підходу, неабиякої фантазії та технічної майстерності. Процес виготовлення виробів займає чимало часу. Незважаючи на це, на сучасному етапі клаптиковими технологіями зацікавились сучасні професійні художники. Серед них: Ірина Гензевич (Харків), Оксана Винниченко (Суздаль), Наталя Лашко (Кам'янець-Подільський). Часто художники об'єднуються в групи, створюючи спілки. Такою є, наприклад, спілка "Синій гранат", до якої увійшли Ізабелла Байкова, Ірина Воронова та Уляна Трішина. Вони переконались, що "малювати" можна також за допомогою кольорових клаптиків тканини. Клаптикові "мазки", як і в живописі, можуть бути прямими або нерівними, витонченими, акцентуючими.

Отже, мистецтво печворку – новий аспект у творчості, який дає можливість створити прекрасні картини, панно тощо. Можна зробити **висновки**, що, черпаючи в українському писанкарстві ідеї для тканевих композицій, художники синтезують в єдине ціле різні за характером види декоративного мистецтва – писанкарство та клаптикове шиття. За допомогою технік клаптикового шиття можна передати вишуканість, гармонію кольору та зміст символів української традиційної писанки й таким чином популяризувати не характерне для українців, але популярне на даному етапі мистецтво клаптикового шиття в мистецьких навчальних закладах, гуртках декоративного мистецтва як таке, що дасть змогу створити конкурентоспроможних майстрів декоративно-прикладного мистецтва.

Список використаних джерел:

1. Дроздова О. Пэчворк. Орнаменты и изделия. – М.: Мода и рукоделие, 2001. – 64 с.
2. Елиїв З. Зберігаймо традиції писанкового орнаменту // Писанка. – 1995. – №1-2. – С. 9.
3. Кара-Васильєва Т. Писанка-культурний символ України // Міжнародний з'їзд писанкарів. – К., 1992.
4. Колвін Дж. Мотивы природы в квилте: Практическое руководство / Пер. с англ. – М.: Ниола-Пресс, 2007. – 80 с.: ил.
5. Коновал Т. Писанкова абетка. – К.: Світ успіху, 2007. – 205 с.
6. Манько В. Українська народна писанка. – Л.: Свічадо, 2001. – 46с.
7. <http://softacademy.lnpu.edu.ua/Programs/DecorativeArt/06.htm>
8. www.Makosh.ru, 2008 г.

The contents of the article represent ukrainian pisanka as ornamental motives for technique of patchwork.

Key words: pisankarstvo, patchwork, quilt, quilting.

Отримано: 15.05.2010